

א. קטרוג הנאצים הטמאים על המשפט היהודי

שנה או שנתיים בטרם עלה האשמדאי הגרמני על "במת המשחק העולמית" פירסם הטמא גבלס ימ"ש בעתונו "אנגריף" מאמר משוקץ "יסודי המשפט של היהודים הם שקר ומרמה". הטמא הביא בשם "הרבנים" יעקב ברפמן מקלצק, משה סג"ל מפרוזין וישראל פיימר מסלוצק מאורעות מחרידות איך רבנים עשו משפטי ערמה, זיכו את החייב וחייבו את הזכאי. כל דיין התנהג בשרירות לבו — וב"ד עליון אין בארץ. הטמא כתב שהרבנים הנזכרים כשהתבוננו לפסקים המפותלים ומשוממים ואיך רבנים עשו במשפטים עושק וחמס, בחלו באמונת ישראל, פנו עורף למקור מחצבתם ונעשו צוררים לעמם.

מאמר השטנה עורר התענינות כבירה ביחוד בחוגי שופטים ועורכי דין, הן בין בני ברית והן בין הנכרים.

מיד"ג הגאון ר' חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל נודעתי פרטים אדות "הרבנים" הנ"ל: הם לא היו רבנים מעולם! יעקב ברפמן ימ"ש היה בור, ע"ה ונשתמד. הוא הוא המחבר של "ספר הקהל" המלא משטמה. משה סג"ל ימ"ש היה אמנם יליד פרוזין ובנעוריו למד בישיבות, אולם לא היה רב בשום קהלה. גם הוא בגד בעמו ושינה את שמו על מרטין סגלובסקי. להבדיל השלישי, ישראל פיימר, היה בן הגאון ר' יוסף פיימר זצ"ל מסלוצק, תלמידו של ר' חיים מוואלאצין ז"ל. ישראל נחשב לעלוי והיה מהתלמידים המצויינים בוואלאצין. נתנו בו תקוות אמיצות שימלא את מקום אביו. אך פתאום הציץ ונפגע ונפל ברשת ההשכלה. ישראל השקיע את עצמו בחכמות חיצוניות הלך לגרמניה ושם התחבר לרבנים ריפורמים. עובדא היא שנשאר מסור לעמו ולאמונתו. עוד בחיי אביו חיבר והדפיס ספר "תקונים במשפט" שנכתב באהבה והערצה לתוה"ק. ר' חיים עוזר כבדני בהטופס יקר המציאות שהיה מכורך עוד עם שני ספרים ממנו "כתבי ישראל", ו"כיצד מעריכין". ישראל שינה את שמו "בעהמער" ותחת שם זה נדפסו הספרים הנ"ל בחיי אביו. נשארה בידי העתקה מההקדמה הארוכה של בעהמער לספרו "תקונים במשפט" ואני מביא בזה תמצית מדבריו.

"מה מאד ידאב לב כל אוהב עמו באמת בראותו רבנים מתחפשים באדרת היראה, מתעמרים במשפטים בין אדם לחבירו ומרמות כל היום יתנו. ואם אמנם שמענו מספר רבנים כאלה ונער יכתבם, אבל כנודע טפה ארס אחת מרעלת את כל העיסה וחבוב קטן מבאיש כלי גדול שמן רוקח. ודא עקא שהעם רואה בבני בליעל אלה יראי ה' ולא מתבונן שלבם

נבוב מכל מוסר ומלאים כפירה בחי העולמים ובהצדק של עמנו. כל אחד מהרבנים האלה לוקח לו הכח לשלוט בתוה"ק ממשל בלא מצרים וכל דורך על מפתן ביתו של רב ממין זה לא ידע שלום. פיימר מתעצב אל לבו שיש רבנים רודפי בצע מכשירים בהמות טרפות ומטרפים בהמות כשרות אם הקצב אינו נותן שוחד. פיימר מתאר איך רבנים עושקים עניים מרודים ומסיק בבהירות: „התורה היא מאור עינים לכל איש משכיל ובעל מוסר. המשפט היהודי זך כרקיע ונקי כסולת. אך התנהגות רבנים צבועים המתחפשים לצדיקים ממאסים אותם. פיימר מתאר בספרו דיינים מטים משפט ואיך הבעל דין האומלל מתפלש לרגלם בבקשה לתקן המעוות והם לא ידעו רחם ותואנה בפיהם שאין רחמים בדין, ולכסות מערומיהם הרמאים האלה מתחכמים ומקדימים לזלזל בהבע"ד שהוא רמאי בעוד שהם רמאים ממין היותר שפל וכל דבריהם כמרירות נחשים. דיינים כאלה גורמים אסונות במשפחות. הם גועשים ומתעללים עלילות ברשע על הקרבן שלהם ורודפים אותו בלי חמלה ומוזה באות מריבות וקטטות בהקהלות והרבה פעמים מתגלגל הדבר לערכאות והמשפט היהודי נעשה ללעג ולקלס. פיימר מוסר עובדא מהריפה אחת. בקהלה אחת סמוך לסלוצק הרב ובית דינו העוז דין לטובת אחד מידידיהם. הבעל דין המיואש בא אל אביו הגאון ובכה לפניו בדמעות שליש. בפקודת אביו נסע ישראל עם ת"ח אחד להקהלה ששם נעשתה הנבלה. הוא מצא את הרב מעוטף בטליתו. מיד הרב התחיל לריב עמו על שחושדו כי הכיר פנים בדין ופתח לפניו את החומש עם בעל הטורים והראה לו בפ' דברים שכתב „כל דיין ודיין בדורו, כמשה רבינו“, וכל המקשה ערפו כנגד הדיין כאילו מקשה נגד השכינה ואז פיימר פתח לו את בעל הטורים תצא כ"ה והראה לו מה שכתב שם „כל המטה דין חייב מיתה“. ואותו הרב צעק כי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות ואין אחר מעשה ב"ד כלום והפסק הוא אמת וצדק ובשום אופן לא ידון מחדש. פיימר כותב: „והיה בלבי כאש בוערת עצור בעצמותי ונלאיתי כלכל וכל הגיוני לבי היה להמלט מן התופת“. פיימר קורא עם הנביא ירמיה: „מי יתנני במדבר מלון אורחים ואעזבה את עמי ואלכה מאתם בשביל שיש בהם רבנים מנאפים את ה' במעשיהם, עצרת בוגדים בתורה ובמוסר עמם וידריכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ“. פיימר מוסר שתעלולי רבנים צבועים ולמדנים שקרנים מררו את חיי אביו הגאון, כאבו היה נעכר והרבה פעמים במסתרים בכה ואמר שרוצה לעזוב את הרבנות, פיימר מוסר שבהיותו בגיל שמונה עשרה שנה סמך הגאון ר' יצחק מוואלאזין את ידו עליו

להורות ולדון וכל הארבעה שו"ע היו שגורים על פיו. הוא מתאר את מורו ואת אביו כאנשי מוסר צדיקים וקדושים. מספר איך אביו לפעמים הוריד דמעות בראותו רבנים רומסים על אמת וצדק ומשפט וממרים וממירים החוקים והתורות ועושים מעיקר טפל ומטפל עיקר ופעם אחת הלך עם אביו לשוח מחוץ לעיר והגיעו לכפר קטן. שם ישב לנוח על סלע ושני יהודים חרדו לקראתו והביאו לו כיבוד. פתאום אמר לו: "ראה נא בכפר זה הייתי חפץ להיות רב!" אם אמנם שאביו היה מתנגד מושבע לחסידות אמר לבנו: "באחת הצדק עם ר' ישראל הבעל שם. הוא הכיר את היהודים הפשוטים והתמימים ודבקה נפשו לאהוב אותם. ובטח היו לו נסיונות מרות עם רבנים רשעים וצבועים". אביו הגאון ר' יוסף בא לידי הוכחה שחסרון בית דין לערעורים גורם שדיינים מחוסרי אמונה בהש"י ומוסר עמם אין בקרבם מרגישים עצמם משוחררים מהשגחה עליהם ופרצה קוראה לגנב לעוות דין. אביו אמר לו פעם: "איך אפשר משפט אמת לאמתו. אם המשפט תלוי במצפונם וחפציותיהם של אנשים אחדים בלי כל מפקח עליהם ואין מוחה בפסקיהם המקולקלים. ומה יעשה יהודי הנופל בידי דיינים צבועים ורשעים שנושאים פנים לידידיהם ויושבים למשפט כבסוד משחקים. הפוסקים מסדרי החו"מ היו צדיקים ויראי ה' באמת וחשבו שכל הדיינים צדיקים ויראי ה' הם ולכן לא עלה על דעתם לתקן בית דין עליון בגולה כדי שהדיינים לא יוכלו לעשות מעשקים". ישראל פיימר מציץ ליסד בכל פלך ופלך בית דין עליון. בכל פלך יבחרו חמשה רבנים נודעים ושלשה סוחרים יראי ה'. הם יצרפו בכל משפט ערעור את הרב של עיר הפלך. תעודת בית דין זה תהיה לחקור ולדרוש בחפש מחופש לבוא אל האמת הברור. על כל רב ומורה הוראה יהיה לחתום שהוא מקבל עליו הכרעות ב"ד ערעור זה. אם יסרב הוראתו תהיה אסורה. אם יתאמת שהפס"ד מוטעה על הב"ד לערעורים יהיה לדון מחדש. אם ב"ד זה ימצא שהדיין העביר את הדין בזדון לב יהיה ביד הבי"ד לערעורים לענוש את אותו הדיין כפי ראות עיניהם, אם ימצא הב"ד שהדיין דן אמת לאמתו והבע"ד הוא נרגן ואיש מדון ומחשבתו היתה לסבך הדבר, יהיה ביד הבי"ד לקנסו כפי ראות עיניהם. בראש "תקונים במשפט" נדפס מכתב משר ההשכלה בפטרסבורג בהבטחה שהמשלה תתן את ידה לעזור בהצעה זו וליתן לבתי דין לערעורים כל תוקף. ר' ישראל פיימר לא לבד שלא נגע ביסודי ועיקרי החו"מ, אלא כל מאמציו היו להגן על כבוד המשפט. (ישראל פיימר—בעהמער היה חוקר ומבקר, אישיות זכה ובעל לב טהור. הוא נולד בשנת תקס"ה. אחר

שהתגורר שנים רבות בברלין ובקניגסברג שב לעיר מולדתו סלוצק ונפטר שם על פני אביו בשנת תר"כ (1860). יש ממנו עוד ספר „כתבי ישראל“ שנדפס בווארשא בשנת תר"ט. בהארכיון של הקהלה בווינה היו שמורים מכתבים מישראל פיימר—בעהמער לר' אהרן ילינק ז"ל מימי שרותו של האחרון בלייפציג. בהמכתבים היו גם דברי תורה וחקירה גם בשם הגר"א ותלמידו ר' חיים. ידידי האומלל ר' יוחנן קיהן הי"ד פירסם על יסוד החומר שקבצתי, מאמר מקיף: „א ליטווישער רב, השכלה פיגנער און רעפארמאטאר אין ניינצענטען יארהונדערט“. בראש הספר „תקונים במשפט“ שנדפס בקניגסברג בא מכתב מאבי המחבר הגאון ר' יוסף פיימר זצ"ל. (הוא נפטר ל' סיון תרכ"ד, כפי שהודיעה לי הנהלת הקהלה בסלוצק). הלה מוסר שכבר ר"ח מואלאזין זצ"ל חשב להציע תקונים במשפט ושהיה לו בזה שקלא וטריא עם מורו הגר"א זצ"ל. ר' יוסף פיימר חיוור שבנו אינו בא להוסיף או לגרוע. התקונים האלה הם סייגים שיחדלו רבנים שוכחי ה' בישובם למשפט מעושק ידיהם. באו גם מכתבים והערכות מר' שלמה ליב הכהן ראפפורט ז"ל רב בפראג (הלה מוסר שהוא עצמו חשב להציע התיסדות בית דין לערעורים ודיבר עם חותנו הקצוה"ח זצ"ל והסכים בתנאי שלא להוסיף ולא לגרוע). הרב ר' גבריאל פלק מאמשטרדם (המרים על נס שבמדינת הולנד אינם צריכים לתקון כל עיקר). הגאון הצדיק ר' ישראל סאלאנטער זצ"ל כתב דברים נלהבים על נחיצות בתי דינים לערעורים והעיר כי רוח ה' נוססה בו בר' ישראל פיימר בעריכת הספר שלו. מכתב נאה מאד בהספר מר' יצחק אייזיק בן יעקב ז"ל, הביבליוגרף הנודע, ועוד מחכמים ורבנים נודעים לשם, ובסוף הספר נרשמו החותמים על הספר, בעיקר מגרמניה. אולם גדולי עמנו ברוסיה, שבעצם מצאו קורת רוח בהצעת התיסדות בית דין עליון, פחדו שאם תהיה להממשלה השפעה כל שהיא על בתי דין לערעורים, ההפסד יהיה גדול מהתועלת, כי בתי הדינים יהיו כפופים לרודפי בצע בין פקידי הממשלה והתקנה בהכרח תתהפך לסכנה. לכן הפצירו גדולי תורה ושתדלנים בפיימר לבער את ספרו מן העולם. נשארו טופסים אחדים שפיימר שלחם לידידיו וכה נתגלגל טופס אחד לר' חיים עוזר וממנו לידי. ועכשיו חזרה להקטרוג של הטמא גבלס, שחיק טמא.

יד"ג הרב הראשי בווינה ר' דוד פויכטוונגר אמר לי כי אחז בשרו פלצות בקראו את מאמרו של גבלס ימ"ש. הוא ויד"ג דר. יעקב אורנשטיין, חבר נשיאות קהל ווינה ונשיא „אגודת היהודים באוסטריה“, הפצירו בי לצאת נגד הקטרוג. אורנשטיין היה גם חבר בית המשפט העליון של